як свідчать розрахунки, підприємці мотивуються ще більше, оскільки прибуток з 1 га збільшується від 582 грн у базовому варіанті до 3099,25 грн у третьому, або більш як у 5 разів.

Висновок. На підставі вищенаведеного можна припустити, що підвищення урожайності дійсно може стати спільним завданням і підприємців, і найманих працівників, оскільки при цьому економічні інтереси ні перших, ні других не порушуються, а навіть задовольняються повніше, гармонізуються. Проте до одержаних у таблиці 5 даних порівняльного зростання оплати у 2,5 раза та прибутку у 5 разів необхідно зробити деякі застереження. У таблиці 5 залежність суми змінних витрат від урожайності розглядається як лінійна, прямо пропорційна. Насправді вона криволінійна, оскільки основна частка змінних витрат припадає на вартість добрив, які впливають на урожайність за законом спадної родючості ґрунту, тобто окупність урожаєм кожної додаткової кількості добрив знижується [13, с. 9]. Отже, кожна додаткова частка урожайності вимагає зростаючої кількості добрив. Проте ця обставина змінює лише пропорції зростання оплати та прибутку і не ставить під сумнів можливість гармонізації цих двох мотиваторів підвищення прибутковості рослинницьких галузей аграрних підприємств.

Список літератури

1. Господарський кодекс України. Офіційний текст. — К.: Право, 2004. — 196 с.
2. Экономическая социология / Под ред. В.Е. Пилипенко. — К.: МАУП, 2002. — 296 с.
3. Экономическая социология. — М.: Изд-во МГУ, 2006. — 718 с.
4. Внутрішньогосподарські організаційно-економічні механізми забезпечення прибутковості сільськогосподарських підприємств. — К.: ІАЕ УААН, 2003. — 204 с.
5. Амбросов В.Я., Маренич Т.Г. Економічний механізм внутрішньогосподарських відносин на основі комерційного розрахунку: Методичні рекомендації. — К.: ННЦ «ІАЕ», 2005 — 146 с.
6. Методические положения рыночной модели мотивации труда в аграрной сфере. — М.: ФГНУ «Росинформагротех», 2006. — 200 с.
7. Дієсперов В.С. Організація та оплата праці в сільськогосподарських підприємствах. — К.: ІАЕ УААН, 1999. — 264 с.
8. Малік М.Й., Шпикуляк О.С. Кадровий потенціал аграрних підприємств: управлінський аспект. — К.: ННЦ «ІАЕ», 2005. — 373 с.
9. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства. — К.: Центр навч. літ-ри, 2006. — 468 с.
10. Большой коммерческий словарь. — М.: Редакция «Война и мир», 1996. — 400 с.
11. Основні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2006 рік. — К.: Держкомстат України, 2007. — 76 с.
12. Основи економічної теорії: політекономічний аспект. Відп. ред. Г.Н. Климко. — 4-те вид., перероб. і доп. — К.: Знання Пресс. 2002. — 615 с.
13. Калінчик М.В., Ільчук М.М., Калінчик М.Б. Економічне обгрунтування норм внесення мінеральних добрив залежно від цін на ресурси та продукцію. — К.: Нічлава, 2006. — 44 с.
14. Характеристики сортів рослин, занесених до Державного реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні. Український інститут експертизи сортів рослин. Електронний ресурс. Доступ: www.sops.gov.ua.

УДК 631.173:338.432

Г.М. Підлісецький,

д. е. н., професор, член-кор. УААН,

В.Л. Товстопят,

к. е. н., с. н. с.,

ННЦ «Інститут аграрної економіки»

А.В. Бурилко,

начальник відділу,

Департамент інженерно-технічного забезпечення,

Міністерство аграрної політики

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНА БАЗА АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА: СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ВІДТВОРЕННЯ

Ефективність та конкурентоспроможність аграрного виробництва визначає його матеріально-технічна база, найважливішою складовою якої є основні виробничі засоби, їх активна частина — машини та обладнання.

Упродовж 1996—2006 рр. основний капітал сільського господарства характеризується стійкою тенденцією до зменшення. Його річні втрати у 2000—2002 рр. становили щорічно 21,4 млрд грн. Катастрофічно складається ситуація в аграрному сек-

торі на фоні тенденції зростання основного капіталу в національній економіці України. Станом на кінець 2006 р. вартість основних засобів по національному господарству до рівня 1990 р. становила 44 %, тоді як в аграрному секторі — лише 5 %.

Непропорційний розвиток різних галузей сільського господарства, зокрема занепад тваринництва, позначився на структурі засобів праці. Якщо у 1990 р. в складі основних засобів сільськогосподарського призначення будівлі і споруди становили 65 %, машини й обладнання — 21,1, продуктивна і робоча худоба — 9,3, то у 2006 р. — відповідно: 49,4; 40,5 і 1,7 %.

У складі основних засобів галузевого призначення склалася стабільна тенденція щодо зменшення частки нерухомості, продуктивної і робочої худоби та збільшення частки технічних засобів. Такі зміни зумовлені превалюванням рослинницьких галузей в аграрному виробництві та щорічним дорожчанням техніки.

Дослідження стану складових матеріально-технічної бази аграрних підприємств свідчить, що 2/3 об'єктів нерухомості зношені на 50—70 %, а засоби механізації — на 70—95 %. Тому першочерговою проблемою нині є технічне переоснащення аграрного виробництва.

Вирішальне значення впливу рівня механізації на обсяги і собівартість виробництва зумовлено тим, що у технологіях вирощування рослинницької продукції великих підприємств механізовані роботи становлять 90—95 % усіх операцій, а в малих фермерських господарствах — 65—75 %. На механізовані роботи у собівартості продукції аграрних підприємств припадає 35—60 %, а вартість пально-мастильних матеріалів і запасних частин у собівартості рослинницької продукції у 2006 році становила 37,4 %. Дещо нижчий рівень механізації і витрат на механізовані роботи у тваринництві при вищій їх трудомісткості.

Енергетичні потужності сільськогосподарських підприємств України у 2006 році зменшилися порівняно з 1990 р. у 2,5 раза (табл. 1). Такою самою є динаміка наявної кількості тракторів, зернозбиральних і бурякозбиральних комбайнів, а кормозбиральної техніки залишилася третина.

Технічне забезпечення сільськогосподарського виробництва за кількісними параметрами становить менше половини від потреби, причому близько 85 % машин відпрацювали 1,5—2 амортизаційні строки.

Вітчизняні енергетичні засоби та сільськогосподарські машини відстають від світових аналогів на 2—3 покоління, в них вищі витрати пального на одиницю потужності й на одиницю роботи, параметри продуктивності нижчі на 20—40 %, а по окремих машинах — у кільканадцять разів. Вітчизняна техніка вимагає більших трудозатрат на обслуговування, тут вищі експлуатаційні витрати на одиницю роботи, вона більш матеріаломістка. За екологічними вимогами майже всі технічні засоби не відповідають параметрам Євро-3, не кажучи вже про Євро-4. Умови праці на вітчизняних тракторах і комбайнах менш комфортні й безпечні, ніж на зарубіжних аналогах.

Через технічні несправності та фізичне зношення щорічно не використовується 25—35 % тракторів, комбайнів та інших машин, коефіцієнт готовності по основних сільськогосподарських машинах з року в рік навіть у напружені періоди не перевищує 0,7. Це призводить до подовження строків виконання робіт і втрат 20—30 % врожаю. Щорічні втрати зерна при збиранні оцінюються у 8—10 млрд грн.

Навантаженість ріллі на трактор в Україні у 4—20 разів, а посівів зернових на комбайн — у 4—8 разів більша, ніж у розвинених країнах світу (рис.).

Технічна база в сільському господарстві оновлюється повільно. У 2006 р., наприклад, тракторів було списано 4,1 тис. шт., а вироблено вітчизняною промисловістю 3,7 тис., комбайнів зернозбиральних списано — 982, а вироблено — 194, бурякозбиральних, відповідно, 268 і 173. За станом виробництва технічних засобів вітчизняною промисловістю парк тракторів може бути оновлений протягом 28 років, бурякозбиральних машин — за 48, плугів — за 36 років.

Технологічна потреба агропромислового комплексу в машинах і обладнанні вимірюється в сумі 250—280 млрд грн. і передбачає у найближчі 10 років щорічні інвестиції на ці цілі 25—28 млрд грн. У 2005—2006 рр. обсяг ринку сільськогосподарської техніки

Таблиця 1

Енергетичні потужності та наявність основних видів техніки в сільськогосподарських підприємствах України, на початок року, тис. шт.

Показник	Фактично			
	1990 р.	1995 р.	2001 р.	2007 р.
Трактори (без тих, на яких змонтовані машини)	459,5	430,7	281,6	233,0*
Комбайни: зернозбиральні	108,6	96,6	65,2	44,2
кормозбиральні	47,3	45,1	24,9	13,0
кукурудзозбиральні	14,6	14,2	7,9	4,2
бурякозбиральні	19,1	19,8	13,0	7,7
Енергетичні потужності сільгосппідприємств, млн. к.с.	147,1	...	94,9	59,2

* Разом з фермерськими господарствами

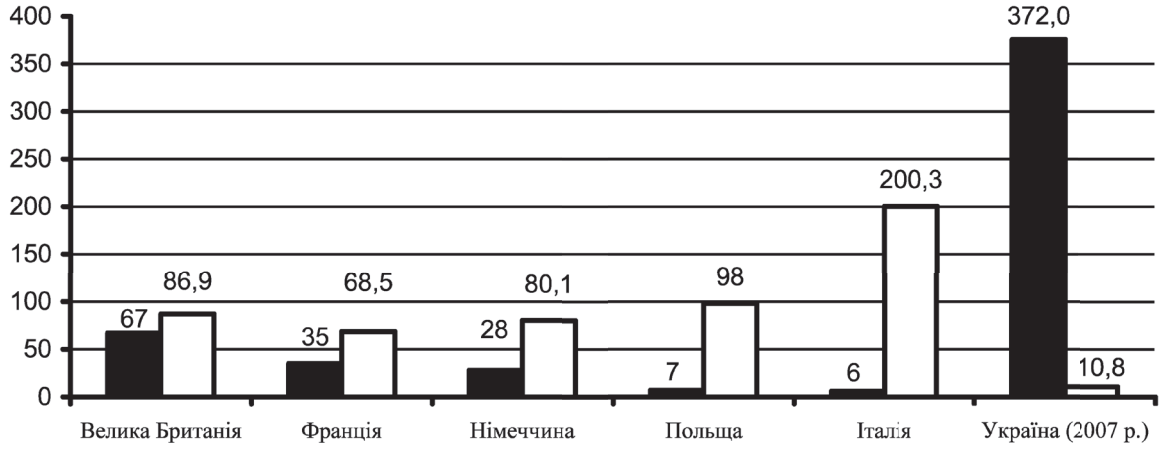

■ — Середній розмір ферм (в Україні розраховано по сільськогосподарських підприємствах)

□ — Кількість тракторів з розрахунку на 1000 га ріллі

Рис. Навантаженість тракторів у країнах Західної Європи і в Україні

в Україні становив 2,3—2,6 млрд грн. У 2007 р. він зріс майже втричі. Проте створити ринок потрібної місткості, (25—28 мрд грн) враховуючи сучасний стан розвитку сільськогосподарського машинобудування та сільськогосподарського виробництва, їх технологічні й фінансові можливості, з економічної точки зору неможливо без вирішення державою проблеми великомасштабних і багаторічних інвестицій.

Сільськогосподарська машинобудівна промисловість, що разом із конверсованими заводами військово-промислового комплексу налічує близько півтори сотні розрізнених підприємств, не модернізована, без сучасного обладнання, технологічно застаріла. Підприємства не можуть виготовляти сучасну техніку світового рівня, а кваліфіковані конструкторські, інженерно-технічні й робітничі кадри практично втрачено.

За даними Міністерства промислової політики України в державі з 1997 р. спостерігається позитивна динаміка розвитку галузі вітчизняного машинобудування для АПК (табл. 2).

Виробництво товарної продукції за 10 років збільшилось майже вчетверо, а обсяги реалізації — у 4,2 раза. Частка експорту в загальному обсязі реалізації зросла утричі.

Вартісні показники свідчать про позитивну динаміку. Разом з тим зникають з карти України не тільки окремі підприємства, як наприклад, «Одесагрунтомаш», засноване ще царською Росією у 1856 р., а й цілі напрями з виробництва необхідних типів машин.

Порівняння обсягів щорічної потреби країни у техніці з фактичним випуском свідчить, що він менший від необхідного майже у 10 разів. За даними Державного департаменту тракторного і сільськогосподарського машинобудування Міністерства промислової політики України, вітчизняні заводи могли б, за певних умов, подвоїти випуск техніки, хоча й такої кількості машин недостатньо.

Зростання виробництва і реалізації продукції заводів сільськогосподарського машинобудування не відображає якісних характеристик вітчизняної техніки порівняно із зарубіжними аналогами, до того ж вона ненадійна. Продуктивність вітчизняних машин нижча у середньому на 20—40 %. Сільськогосподарські товаровиробники купують вітчизняну техніку тому, що вона дешевша і її можна придбати при частковій компенсації вартості з держбюджету, або взяти на умовах фінансового лізингу під 2,8—3 % річних. Разом з тим низька якість машин відштовхує вітчизняного споживача (табл. 3).

Дані таблиці 3 свідчать, що придбання техніки з частковою компенсацією її вартості, на умовах лізингу та за пільговими кредитами нерівномірне за кількісними й вартісними показниками, що обумовлене відповідними преференціями. При цьому стабільно зростає кількість і вартість іноземної техніки, придбаної сільськогосподарськими товаровиробниками. У 2001—2007 рр. з 79800 загальної кількості одиниць технічних засобів 49333 одиниці ввезено імпортної техніки (62 %) вартістю 10152 млн грн (66,2 %).

Ринок техніки України розбалансований, адже 36 тис. сільськогосподарських підприємств (67,5 %), які мають в обробітку в середньому 29,3 га землі на одне господарство, потребують близько 130 тисяч тракторів. Це переважно фермерські господарства. У 2006 р. 43,1 тис. фермерів мали лише 31,6 тис. тракторів. Тобто ємність ринку тракторів малої та середньої потужності величезна й задовольняється вона переважно з Китаю, Японії, Таїланду. В 2007 р. придбано тракторів з цих країн близько 47 тис одиниць.

Таблиця 2

Обсяги виробництва і реалізації вітчизняної сільськогосподарської техніки за 1997—2007 рр. підприємствами Мінпромполітики України

Показник	Рік					
	1997	1999	2001	2003	2005	2007
Обсяги виробництва товарної продукції в порівнянних цінах, млн грн	715,4	997,2	1441,5	1619,2	2344,2	2824,8
Обсяги реалізації, млн грн	727,0	1181,0	1329,7	1555,4	2235,0	3061,4
у т.ч. на експорт, млн грн	96,3	124,1	315,4	436,9	643,3	1065,4
Частка експорту в реалізації продукції, %	13,2	10,5	23,7	28,1	28,8	34,8

Таблиця 3

Динаміка придбання техніки сільськогосподарськими підприємствами

Рік	Усього придбано		У тому числі:							
			з частковою компенсацією вартості		на умовах лізингу		за пільговими кредитами		ввезено іноземної техніки	
	од.	млн грн	од.	млн грн	од.	млн грн	од.	млн грн	од.	млн грн
2001	5384	501	0	0	1920	144	0	0	3464	357
2002	4773	503	312	80	963	56	0	0	3498	367
2003	6547	527	853	85	1922	115	0	0	3772	327
2004	12036	1423	783	146	2725	317	2519	432	6009	528
2005	14285	2318	1852	503	1270	160	4452	876	6711	779
2006	15054	2573	626	106	327	53	3701	829	10400	1585
2007	21721	7487	2 054	293	1027	191	3161	795	15479	6209
Усього за 2001—2007 рр.	79800	15332	6480	1214	10154	1036	13833	2931	49333	10152

Сільськогосподарські підприємства із середньою площею угідь 395,0 га забезпечена тракторами та відповідними сільськогосподарськими машинами вітчизняних заводів відносно добре.

Підприємства з середньою площею в 2,4 тис. га угідь, частка яких становить 12,5 %, обробляють 16,5 млн га (76,2 %), потребують близько 180 тис. енергонасичених потужних тракторів, яких вітчизняна промисловість не виробляє.

Аналіз показує, що фермери й інші дрібні сільськогосподарські підприємства забезпечені тракторами незадовільно. Середні за розмірами сільськогосподарських угідь підприємства мають їх у достатній кількості, попит на них задовольняється вітчизняними заводами. Сільськогосподарські товаровиробники, які обробляють 4/5 сільськогосподарських угідь, забезпечені тракторами на 45—50 %. Цей сегмент ринку техніки особливо привабливий для іноземців, про що переконливо свідчать виставки-ярмарки, які організовує Міністерство аграрної політики України та Міністерство промислової політики України.

Характеризуючи ринок техніки слід зважати, що в Україні налічується понад 13 млн господарств населення, які обробляють 16,3 млн га. На початок 2007 року в них було близько 143 тис. різних тракторів, тобто 1 трактор припадав на 94 господарства.

Придбати нові технічні засоби ні сільськогосподарські підприємства, ні господарства населення після реалізації продукції неспроможні й, відповідно, застосувати досконалі технології у рослинництві та тваринництві.

На основі державної підтримки розвитку сільськогосподарського машинобудування й аграрного виробництва на сучасному етапі можливо, хоч і з деяким запізненням, здійснити техніко-технологічне переобладнання машинобудування, забезпечити проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок, впровадження нових найдосконаліших машин і комплексів, врятувати галузь від загибелі.

Нині держава компенсує окремим видам сільськогосподарських товаровиробників 30 % вартості закупленої техніки вітчизняного виробництва; надає можливість придбати її на умовах фінансового лізингу через НАК «Украгролізинг» при 2,8—3,2 % річних, виділяє пільгові кредити, компенсуючи до 50 % їх вартості.

За останні 5 років, починаючи з 2003 р., з використанням такої допомоги придбано техніки на 4,9 млрд гривень, у т.ч. з компенсацією частини вартості сільгоспмашин — на 1,1 млрд грн і на умовах лізингу — на 0,8 млрд грн.

Аналіз діючого порядку державної підтримки інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу свідчить про необхідність його удосконалення. Державна підтримка має стимулювати нарощування виробництва продукції, підвищення її якості, регулювати темпи розвитку окремих галузей, забезпечувати виконання важливих державних програм не тільки у сільськогосподарських підприємствах, а й в інших організаційних формах ведення сільського господарства. З іншого боку, вона повинна заохочувати сільськогосподарських товаровиробників оновлювати частіше технічні засоби з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу. Через державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників необхідно стимулювати й вітчизняних машинобудівників шляхом державних преференцій, гарантуючи до деякої міри збут технічних засобів.

Недоліком існуючого порядку використання бюджетних коштів є те, що він передбачає фінансову підтримку лише сільськогосподарських підприємств і не стосується господарств населення. Сільськогосподарські підприємства обробляють 22 млн га сільськогосподарських угідь і виробляють 35—40 % продукції. У господарствах населення, що мають понад 1,0 га ріллі, зосереджено 15,3 млн га і виробляється 60—65 % сільськогосподарської продукції. При цьому понад 88 % робіт виконуються вручну.

Економічні умови відтворення основного капіталу в усіх типах підприємств незадовільні, тому фінансову допомогу слід надавати всім на рівних умовах. В європейських країнах вона здійснюється з року в рік для всіх суб'єктів господарювання, орієнтуючись на відносно стабільні показники — площі сільськогосподарських угідь, ріллі та поголів'я тварин.

Домогосподарства країни, використовуючи кошти державної підтримки, могли б закуповувати мотоблоки з набором знарядь, міні-трактори тощо. Це полегшило б працю населення, дозволило б підвищити її продуктивність і сприяло б збільшенню виробництва сільськогосподарської продукції. До того ж мала вітчизняна техніка наближається за якістю і продуктивністю до зарубіжної. Підтримуючи технічне переоснащення аграрного виробництва в сільськогосподарських підприємствах та у господарствах населення, держава опікуватиметься добробутом мільйонів людей на селі, зменшуючи безробіття, підвищуючи рівень життя селян і сприяючи відтворенню генофонду нації.

В умовах вступу України до СОТ пряма державна підтримка технічного переоснащення села може бути зменшена. Тому слід за державні ресурси поліпшувати побутові умови життя, праці, навчання й перепідготовку кадрів, медичне обслуговування механізаторів та інженерно-технічних працівників, розробляти і втілювати в практику державні програми розвитку й механізації занедбаних галузей (рибництво, бджільництво тощо).

Несповна скористалися можливостями державної підтримки технічного переоснащення сільського господарства й підприємства машинобудівного комплексу. З 2001 року Міністерство аграрної політики України та Міністерство промислової політики України визначають підприємства, де і на яку суму сільськогосподарський товаровиробник може придбати техніку на пільгових умовах, тобто гарантують її збут. Таким чином, кошти розпорошуються по підприємствах, не поглиблюється спеціалізація, фінансові ресурси не концентруються на певних напрямах. Кооперація виробництва у сільськогосподарському машинобудуванні знаходиться в зародковому стані.

Підприємства, що працюють у різних областях країни, з року в рік виготовляють окремі зразки однотипних машин, налагоджують випуск усіх комплектуючих. Якість машин невисока, техніка дорога, а підприємства неконкурентоспроможні. Сільськогосподарське машинобудування для агропромислового комплексу, через невиваженість стратегії розвитку, незважаючи на державну підтримку, поступово втрачає свої позиції на ринку. Доцільно було б визначити головних виробників цілісного комплексу сільськогосподарських машин і гарантувати збут готової продукції, на закупівлю якої надавати державну допомогу. Інші підприємства могли б працювати на умовах кооперації, виготовляючи запасні частини, окремі комплектуючі, вузли й агрегати, що гарантувало б збут для головних підприємств на договірних умовах. Таким шляхом розширює виробництво Брацлавський завод доїльної апаратури без помітного впливу державних органів управління.

У світі виробництво і збут сільськогосподарської техніки зосереджені в руках шести транснаціональних компаній, обсяг продаж яких у 2005 р. перевищив 60 млрд доларів США. У 2011 р. передбачається збільшити ринок до 80—85 млрд дол. США. Західноєвропейські, американські та японські фірми рішуче освоюють український ринок технічних засобів, продаючи часто в борг, з оплатою майбутньою продукцією досконалу, але дорогу техніку, не дбаючи про її майбутній сервіс.

Здійснюючи нині бюджетну підтримку вітчизняного машинобудування, держава недостатньо піклується про управління власною частиною майна у машинобудівних комплексах.

Сучасні обсяги державної підтримки технічного забезпечення агропромислового комплексу вкрай недостатні. У радянські часи систематично переглядалися закупівельні ціни на сільськогосподарську продукцію, знижувалися ціни на сільськогосподарську техніку, надавалися сільськогосподарським підприємствам багатомільярдні кредити, які часто списувалися. Зрошення й осушення земель, гіпсу-

вання та вапнування ґрунту велися за рахунок держави. Окремим сільськогосподарським регіонам, що господарювали в гірших природно-економічних умовах, надавалися прямі державні дотації та субсидії. У 1990 р. з 11,8 млрд крб централізованих і нецентралізованих капіталовкладень майже 40 % було використано на придбання техніки.

На підтримку системи інженерно-технічного забезпечення аграрному сектору необхідно щорічно, протягом найближчих 3—5 років передбачати в бюджеті кошти в обсязі щонайменше 3 % від обчисленої вартості повної техніко-технологічної забезпеченості. За таких умов можлива організація повномасштабного моніторингу ринку техніки, створення інформаційного банку даних технічних засобів і технологій, розширення й поглиблення наукових розробок, нормативно-правової бази функціонування системи інженерно-технічного забезпечення, удосконалення організації та управління системою економічних взаємовідносин при використанні технічних засобів.

УДК 656.135:631.15/16

М.Г. Вергун,
к. е. н., доцент,
ДВНЗ «Державний агроекологічний університет» (м. Житомир)

УПРАВЛІННЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯМИ ВАНТАЖІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Ефективність сільськогосподарського виробництва значною мірою залежить від рівня забезпеченості товаровиробників засобами транспорту, раціональної організації перевезення вантажів безпосередньо у рослинницьких і тваринницьких галузях та в процесі реалізації продукції. Разом з тим організація перевезення вантажів у галузі ускладнюється, оскільки завезення вантажів у господарства за календарними строками не збігається зі строками вивезення врожаю. У період перевезення зібраного врожаю з полів переважає односторонній потік вантажів. До того ж у сільському господарстві на місяці збирання зернових культур, цукрових буряків, овочів і заготівлі кормів припадає пік перевезення вантажів.

Метою статті є вивчення стану організації транспортного обслуговування аграрних товаровиробників, аналіз управління перевезеннями вантажів у сільському господарстві та пропозиції щодо його вдосконалення.

Проблемам економіки та організації перевезення вантажів у сільському господарстві й високоефективного використання мобільного транспорту в АПК присвячені праці В.І. Котелянця [4], Є.А. Бузовського, В.Г. Василенка [5], П.Р. Левковця [1] та інших вчених. Об'єктом нашого дослідження є транспортний процес в АПК як логістичний ланцюг між виробником і переробником сільгоспсировини (цукрові буряки та молоко). Для його проведення використано діалектичний та монографічний методи пізнання, а також аналіз і синтез [6].

Сільськогосподарське виробництво вимагає постійного управління перевезеннями вантажів, особливо в пореформений період становлення значної кількості аграрних товаровиробників, а відповідно й відправників продукції рослинництва і тваринництва та одержувачів промислових товарів для ведення сільськогосподарського виробництва. Так, у Житомирській області до реформування було 635 колгоспів і радгоспів, які спочатку були реорганізовані в 667 колективних сільськогосподарських підприємств (КСП), а потім їх загальна кількість збільшилася в 1,7 раза й нині становить 1138 агроформувань (юридичних осіб) різних організаційних структур. Крім того, натуральним і товарним виробництвом сільськогосподарської продукції в області займаються понад 306 тис. господарств населення, які після реформування аграрного сектору економіки домінують в загальному обсязі виробництва картоплі, овочів, молока та м'яса (табл. 1).

Як наслідок, реорганізація сільськогосподарського виробництва спричинила суттєві зміни в структурі та потужності вантажопотоків. Якщо у сировинній зоні Червонського цукрового заводу до реформування аграрного сектору буряки на переробку надходили від 38 колгоспів і радгоспів Андрушівського, Бердичівського, Ружинського районів Житомирської області та 3 господарств Козятинського району Вінницької області, то тепер в цій зоні цукросировину доставляють тисячі здавальників (табл. 2).

У загальному обсязі перевезень цукрових буряків частка господарств населення становить 9,1—17,8 %. Цукрові буряки сільськогосподарські товаровиробники перевозили власними або залученими (орендованими) транспортними засобами. Незалежно від відстані використовувався автомобільний, тракторний та гужовий транспорт. Встановлено, що у жовтні